

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
Інститут управління, технологій та права
Факультет управління і технологій
Кафедра фінансів, обліку і оподаткування

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. декана факультету управління і технологій

д.е.н. проф. Світлана БОНЯР

 вересня 2023 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНО-АНАЛІТИЧНОЇ ПРАКТИКИ

рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»

спеціальності: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

освітня програма: «Фінанси, банківська справа та страхування»

Програма навчально-аналітичної практики розроблена для студентів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Розробники: зав. кафедри, к.е.н., доц. Шуляренко С.М.
проф., д.е.н., проф. Кравченко О.О.
доц., к.е.н., доц. Шпирко О.М.

СХВАЛЕНО:

На засіданні кафедри фінансів, обліку і оподаткування,
Протокол від «29» серпня 2023 року № 1

СТРОК ДІЇ:

З 1.09.2023р. по 31.08.2024р.

ВВОДИТЬСЯ В ДІЮ:

З 1.09.2023р

Розробники програми:

зав. кафедри, к.е.н., доц.

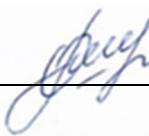
Шуляренко С.М.

проф., д.е.н., проф.

Кравченко О.О.

доц., к.е.н., доц.

Шпирко О.М.

Завідувач кафедри:

Шуляренко С.М.

Зміст

Вступ.....	3
1 Мета та завдання практики.....	5
2 Організація і керівництво практикою.....	6
3 Календарний план проходження навчально-аналітичної практики.....	7
4 Зміст навчально-аналітичної практики.....	7
5 Структура і обсяг звіту.....	12
6 Оформлення звіту.....	14
7 Захист звіту з практики.....	17
8 Методичне забезпечення.....	18
Рекомендована література.....	19
Додатки.....	21

Вступ

Практика студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» є невід'ємною складовою освітньо-професійної підготовки фахівців, основне завдання якої - закріплення та поглиблення отриманих у процесі навчання теоретичних знань, формування у студента професійних умінь і навичок виконувати певні дії в умовах реальних організацій, оволодіння практичним інструментарієм управління фінансовими відносинами підприємства.

Навчально-аналітична практика є початковим етапом ознайомлення студентів із вибраною спеціальністю, зі сучасними технологіями, які використовуються на підприємствах та організаціях, отримання професійних знань і навичок, які допоможуть у вивченні теоретичних курсів.

Навчально-аналітична практика проходить на третьому курсі (2 скороченому) у другому семестрі та триває 2 тижні.

Інформаційними джерелами щодо написання звіту з навчально-аналітичної практики є установчі документи, внутрішні регламенти, первинні документи, фінансова та податкова звітність підприємств (установ, організацій)-баз практики, закони України, нормативно-правові документи, що затверджені державними органами влади.

На базу практики студенти направляються згідно з наказом ДУІТ.

Базами практики можуть бути:

- промислові, транспортні підприємства;
- торгівельні організації;
- бюджетні установи;
- банки;
- страхові компанії;
- інші підприємства, установи, організації.

Під час навчально-аналітичної практики студенти знайомляться зі спеціальністю, сучасними технологіями фінансово-економічного управління та економічного аналізу на підприємствах, отримують професійні знання і навички.

1 Мета та завдання практики

Метою навчально-аналітичної практики є закріплення теоретичних знань, набутих з дисциплін загальної та професійної підготовки та отримання необхідних практичних навичок аналітичної оцінки наявних ресурсів підприємства, стану економіко-фінансової діяльності та результатів виробничо-господарської роботи.

Основними *завданнями* у процесі проходження навчально-аналітичної практики студентів є:

- систематизація, закріплення та поглиблення теоретичних знань, здобутих в процесі вивчення професійно-орієнтованих навчальних дисциплін;
- набуття та удосконалення практичних навичок і умінь за спеціальністю;
- формування у студентів професійних умінь і навичок застосування принципів та інструментарію моделювання у реальних ринкових умовах;
- набуття досвіду прийняття самостійних рішень в умовах невизначеності на основі методології системного аналізу з використанням сучасних інформаційних технологій.
- підбір необхідного матеріалу для виконання звіту з практики, виявлення практичних проблем з метою формування напрямів подальшої наукової роботи та написання курсових робіт.

В результаті проходження навчально-аналітичної практики формуються наступні **загальні (ЗК) і спеціальні/фахові (СК) компетентності**:

ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

СК07. Здатність складати та аналізувати фінансову звітність.

СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

В результаті проходження навчально-аналітичної практики будуть одержані наступні **програмні результати навчання** відповідно до освітньої програми:

ПР07. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПР18. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

2 Організація і керівництво практикою

Навчально-аналітична практика проводиться згідно з навчальним планом підготовки бакалаврів за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа і страхування» та цією програмою практики.

На базу практики студенти направляються згідно з наказом Державного університету інфраструктури та технологій, в якому закріплюються бази практики. При прибутті на місце практики студент повинен мати при собі щоденник практики і направлення (за необхідності). Щоденник практики видається на кафедрі завідувачем лабораторії.

Робочими місцями практики є фінансово-економічні підрозділи підприємства. Робочий день студента-практиканта встановлюється згідно з розпорядком і режимом роботи фінансово-економічних служби підприємства.

Методичне керівництво виробничою практикою студентів здійснює кафедра фінансів, обліку і оподаткування.

Перед початком практики студентам проводиться вступний інструктаж відповідальним за проведення практики від кафедри.

Студенти-практиканти ДУІТ при проходженні практики зобов'язані:

- до початку практики одержати від керівника практики від навчального закладу направлення (за необхідності), методичні матеріали (програму і методичні вказівки щодо проходження практики, щоденник) та консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;

- своєчасно прибути на базу практики;

- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики та вказівками її керівників;

- вивчити і суворо дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку;

- своєчасно оформити звітну документацію (Звіт з практики, щоденник) та захистити звіт з практики.

Керівник практики від університету:

- забезпечує студентів методичними матеріалами (програмою практики);
- проводить інструктаж щодо порядку проходження практики;
- контролює проходження практики студентами-практикантами;
- перевіряє звіти студентів про практику та проводить їх захист.

3 Календарний план проходження навчально-аналітичної практики

№	Види роботи	Тривалість днів
1	Інструктаж з техніки безпеки та охорони праці	1
2	Загальне ознайомлення з підприємством-базою практики	1
3	Ознайомлення з організацією фінансової роботи на підприємстві-базі практики	1
4	Дослідження необоротних та оборотних активів, їх структури та динаміки	3
5	Вивчення структури капіталу підприємства-базі практики та динаміки його складових	3
6	Вивчення складу та динаміки доходів, витрат, сукупного доходу та фінансових результатів підприємства-базі практики	2
7	Аналіз фінансового стану підприємства-базі практики	2
8	Оформлення звіту	1
	Всього	14

4 Зміст навчально-аналітичної практики

Змістом навчально-аналітичної практики є:

– ознайомлення з підприємством, як суб'єктом господарювання, підприємницькою діяльністю;

– з'ясування сутності та стану фінансово-економічної діяльності підприємства, набуття навичок аналізу виробничо-господарської і підприємницької діяльності;

Зміст практики та перелік питань для вивчення і відображення у звіті з навчально-аналітичної практики, завдання за тематичними розділами практики наведені в наступних таблицях 1-3.

Таблиця 1 – Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства-базі практики

Вивчити:	- статут, свідоцтво про державну реєстрацію підприємства; - основні види продукції (послуг, робіт, товарів) підприємства, їх характеристики; - управлінську та організаційну структуру підприємства; - кадрову політику підприємства, штатний розпис, систему оплати праці.
Закріпити знання з наступних питань:	- види підприємств, поняття, цілі і напрями їх діяльності; - юридичний статус, організаційно-правова форма господарювання підприємств; - продукція, її характеристики, вимоги до якості продукції і її забезпечення на підприємстві; - види організаційних структур; - категорії персоналу, системи оплати праці.
Записати в	- характеристику підприємства-базі практики: тип підприємства,

звіті:	галузь економіки (вид економічної діяльності), юридичний статус, організаційно-правову форму господарювання; - місцезнаходження підприємства; - коротку історію створення підприємства; - асортимент продукції, послуг, робіт, основні покупці та постачальники; - організаційну структуру підприємства-бази практики (у вигляді схеми), функції основних структурних одиниць і підрозділів; - основні категорії персоналу та їх чисельність, систему оплати праці, що використовує підприємство-база практики.
Практичне завдання:	Скласти схему організаційної структури управління підприємства-бази практики
Навести в додатках:	Реєстраційні документи (свідоцтво, витяг, статут, довідка з ЄДРПОУ тощо); документи, що підтверджують статус платника податків; прайс-лист на товари, роботи, послуги тощо, інші документи, які характеризуватимуть базу практики; штатний розпис

Таблиця 2 – Організація фінансової роботи на підприємстві-базі практики

Вивчити:	- роботу фінансових служб, посадові обов'язки їх працівників; - систему оподаткування на підприємстві, перелік податків, зборів, платником яких є підприємство-база практики, порядок їх визначення; - документацію та програмне забезпечення в фінансовій роботі.
Закріпити знання з наступних питань:	- класифікація податків та зборів, порядок їх визначення; - документальне оформлення роботи фінансових служб; - інформаційно-комунікаційне забезпечення роботи фінансових служб.
Записати в звіті:	- структуру фінансових відділів, посадові обов'язки їх основних працівників; - перелік податків, зборів, платником яких є підприємство-база практики, чинні ставки цих податків і зборів; - перелік і коротку характеристику документів, що складаються у процесі фінансової роботи (фінансова звітність, фінансові плани, бюджети, графіки, платіжні календарі, аналітичні таблиці, звіти про виконання планів тощо); - перелік форм фінансової звітності, що складає та подає підприємство-база практики, дати їх коротку характеристику; - перелік програмних продуктів та іншого інформаційно-комунікаційного забезпечення в фінансовій роботі (скріншоти екранів).
Практичне завдання:	Скласти схему організаційної структури фінансового управління підприємства-бази практики
Навести в	Документи, що складаються у процесі роботи фінансових служб

додатках:	(фінансова звітність, фінансові плани, бюджети, графіки, платіжні календарі, аналітичні таблиці, звіти про виконання планів тощо)
-----------	---

Таблиця 3 – Структура і динаміка необоротних та оборотних активів підприємства-бази практики

Вивчити:	<ul style="list-style-type: none"> - структуру оборотних та необоротних активів підприємства-бази практики; - перелік постачальників сировини і матеріалів для підприємства, форму розрахунків з ними; - методи амортизації необоротних активів підприємства-бази практики; - нормування потреби в оборотних активах підприємства; - показники ефективності використання активів підприємства-бази практики.
Закріпити знання з наступних питань:	<ul style="list-style-type: none"> - поняття і структура оборотних активів підприємства; - порядок визначення потреби в оборотних коштах на підприємстві та розрахунку нормативів оборотних коштів; - показники стану та ефективності використання оборотних коштів на підприємстві; - поняття і структура необоротних активів підприємства; - показники стану, зносу, інтенсивності оновлення та ефективності використання необоротних активів; - методи нарахування амортизації.
Записати в звіті:	<ul style="list-style-type: none"> - склад оборотних активів підприємства, основних постачальників запасів; - порядок визначення потреби в оборотних коштах на підприємстві та розрахунку нормативів оборотних коштів; - склад необоротних активів підприємства-бази практики; - види обладнання, транспортних засобів, що використовуються у господарському процесі підприємства; - які методи нарахування амортизації використовуються на підприємстві-базі практики.
Практичне завдання:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Обчислити показники для оцінки ступеню зносу основних засобів підприємства за останні 2 роки; 2. Здійснити розрахунок показників динаміки та структури активів підприємства-бази практики за останні 2 роки, результати розрахунків представити у вигляді таблиці, проаналізувати показники, зробити висновки і надати пояснення щодо змін цих показників.
Навести в додатках:	Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Таблиця 4 – Структура капіталу підприємства-базис практики та динаміки його складових

Вивчити:	- структуру власного та залученого капіталу підприємства, їх функції, порядок формування та використання;
Закріпити знання з наступних питань:	- джерела формування фінансових ресурсів підприємства; - поділ коштів підприємства на власні, запозичені та залучені; - кредитування підприємств; - напрями використання прибутку підприємства.
Записати в звіті:	- розмір статутного капіталу підприємства-базис практики та особливості його формування; - види власного капіталу підприємства-базис практики; - структуру залученого капіталу (зобов'язань) підприємства-базис практики; - які види зобов'язань має підприємство-база практики; - як використовується прибуток на підприємстві-базис практики; - як відбувається виплата дивідендів на підприємстві.
Практичне завдання:	Здійснити розрахунок показників динаміки та структури капіталу підприємства-базис практики за останні 2-3 роки, результати розрахунків представити у вигляді таблиці, проаналізувати показники, зробити висновки і надати пояснення щодо змін цих показників.
Навести в додатках:	Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Таблиця 5 – Склад та динаміка доходів, витрат, сукупного доходу та фінансових результатів підприємства-базис практики

Вивчити:	- види доходів підприємства-базис практики; - формування собівартості реалізованої продукції (послуг, робіт) та її вплив на прибуток; - види витрат підприємства-базис практики; - порядок визначення чистого прибутку підприємства, його розподіл і використання; - прогнозування і планування прибутку підприємства.
Закріпити знання з наступних питань:	- поняття і структура доходів підприємства; - поняття і структура витрат підприємства; - характеристика структури собівартості продукції; - порядок визначення цін на продукцію підприємств; - складові постійних та змінних витрат підприємств; - склад і структура прямих та накладних витрат підприємств; - склад адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат підприємств; - аналіз фінансових результатів, рентабельності.
Записати в звіті:	- структуру доходів та витрат підприємства-базис практики; - структуру собівартості продукції (товарів, робіт, послуг)

	<p>підприємства-бази практики;</p> <ul style="list-style-type: none"> - методи визначення собівартості продукції (робіт, послуг), що застосовує підприємство-база практики; - як відбувається встановлення цін на продукцію (роботи, послуги); - порядок розрахунку собівартості продукції на прикладі 2 виробів (чи 2 видів послуг, робіт); - порядок формування валового прибутку/збитку, фінансового результату від операційної діяльності, фінансового результату до оподаткування та чистого прибутку (збитку), сукупного доходу.
Практичне завдання:	здійснити розрахунок динаміки фінансових результатів (доходів, витрат, прибутку/збитку, сукупного доходу, рентабельності) підприємства за останні 2-3 роки, результати розрахунків представити у вигляді таблиці (приклад таблиці наведено у <i>Додатку В</i>), зробити висновки і надати пояснення щодо змін показників.
Навести в додатках:	Калькуляцію, Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід).

Таблиця 6 – Аналіз фінансового стану підприємства-бази практики

Закріпити знання з наступних питань:	<ul style="list-style-type: none"> - поняття та складові аналізу фінансового стану підприємства; - інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства-бази практики; - методика обчислення показників ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості.
Практичне завдання:	<p>1. Здійснити розрахунок показників фінансового стану (ліквідності – абсолютної, швидкої, поточної (загальної); фінансової стійкості – коефіцієнти автономії, фінансової незалежності, маневреності) підприємства-бази практики за останні 3 роки, результати розрахунків представити у вигляді таблиці (приклад таблиці наведено в <i>Додатку Г</i>);</p> <p>2. Навести висновки і надати пояснення щодо змін показників та їх відповідності оптимальним значенням, запропонувати заходи щодо поліпшення показників фінансового стану.</p>

Завдання на навчально-аналітичну практику, зміст звіту з практики кожному студенту **можуть бути відкориговані керівником практики** від університету з урахуванням особливостей виробничо-господарської діяльності бази практики.

5 Структура і обсяг звіту

Звіт з навчально-аналітичної практики має містити такі структурні частини:

1. Титульна сторінка (*Додаток А*).

2. Зміст (*Додаток Б*).

3. Вступ.

4. Перший розділ.

5. Другий розділ.

6. Третій (аналітичний) розділ.

7. Четвертий (аналітичний) розділ.

8. П'ятий (аналітичний) розділ.

9. Шостий (аналітичний) розділ.

11. Висновки.

12. Список використаних джерел (положень, законів та інструкцій, що використані студентом для виконання завдань практики, сайт підприємства-бази практики тощо).

13. Додатки.

На **титульній сторінці** мають бути підписи практиканта, керівників практики від підприємства та кафедри фінансів, обліку і оподаткування ДУІТ.

Зміст включає назви всіх розділів і пунктів із зазначенням початкових сторінок (приклад змісту наведено в *Додатку Б*).

У **вступі** (орієнтовний обсяг 1-2 стор.) обґрунтовується актуальність проходження навчально-аналітичної практики, викладається роль та значення фінансової роботи на підприємствах (установах, організаціях), формулюються мета, предмет, об'єкт і завдання практики.

Перший розділ (обсяг 3-4 стор.) має розкрити загальну характеристику роботи підприємства-бази практики, описати організаційно-правову форму підприємства, юридичний статус, структуру управління та органи управління підприємством (організацією), персонал підприємства, асортимент продукції (робіт, послуг), а також основні покупці та постачальники.

У **другому розділі** (обсяг 3-4 стор.) студент повинен розглянути особливості організації фінансової роботи на підприємстві, структуру фінансових служб, ознайомитися з посадовими обов'язками працівників, які відповідають за фінансову роботу на підприємстві. Слід з'ясувати і відобразити в звіті, як організована фінансова робота; які підрозділи здійснюють фінансове планування, фінансовий аналіз і контроль, управління фінансовими ресурсами; вивчити документи, що складаються у процесі фінансової роботи (фінансова звітність, фінансові плани, бюджети, графіки, платіжні календарі, аналітичні таблиці тощо) та яке програмне забезпечення використовується в фінансових підрозділах. Систему оподаткування на підприємстві, перелік податків, зборів, платником яких є підприємство-база практики, порядок їх визначення.

У **третьому розділі звіту** (обсяг 5-6 стор.) студенту слід розкрити структуру оборотних та необоротних активів підприємства-бази практики. Які методи амортизації необоротних активів використовує підприємство-база практики.

Порядок нормування потреби в оборотних активах підприємства. Виконати практичне завдання.

У **четвертому розділі звіту** (4-5 сторінок) студент повинен розглянути структуру власного та залученого капіталу підприємства, їх функції, порядок формування та використання. Які джерела формування фінансових ресурсів підприємства. Які напрями використання прибутку підприємства. Поділ коштів підприємства на власні, запозичені та залучені. Яка структура залученого капіталу (зобов'язань) на підприємстві-базі практики. Які види зобов'язань має підприємство-база практики. В звіті слід розрахувати показники динаміки та структури капіталу та зробити висновки і надати пояснення щодо суттєвих змін цих показників.

У **п'ятому розділі звіту** (4-5 сторінок) студент має описати структуру доходів та витрат підприємства-базі практики. Порядок формування валового прибутку/збитку, фінансового результату від операційної діяльності, фінансового результату до оподаткування, чистого прибутку (збитку), сукупного доходу підприємства. Структуру собівартості продукції (товарів, робіт, послуг) підприємства-базі практики. Описати методи визначення собівартості продукції (робіт, послуг), що застосовує підприємства-базі практики, а також як відбувається встановлення цін на продукцію (роботи, послуги) та формування прибутку. Також студент має обчислити показники динаміки та структури доходів, витрат та фінансових результатів, показники рентабельності та подати їх в табличному вигляді (*Додаток В*), зробити висновки і пояснення щодо суттєвих змін цих показників.

У **шостому розділі звіту** (3-4 сторінки) студент аналізує фактичний фінансово-економічний стан підприємства. Студент має розрахувати показники ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства-базі практики за 3 останні роки і подати їх в табличному вигляді, а також потрібно зробити висновки щодо їх відповідності оптимальним значенням, пояснення причин невідповідності. Цей розділ повинен містити результати проведеного аналізу і оцінку отриманих показників. Розділ повинен бути насиченим аналітичною інформацією у вигляді таблиць і рисунків (графіки, діаграми, схеми), що відображають відповідні результати діяльності бази практики за останні 3 роки.

Висновки (обсяг 1-2 стор.). У висновках студент повинен викласти найбільш суттєві висновки стосовно кожного розділу практики, перелік виявлених під час практики недоліків в організації фінансової роботи на підприємстві та рекомендації щодо її вдосконалення та поліпшення фінансово-економічних показників.

Список використаних джерел складають в алфавітному порядку або в порядку зустрічі в тексті. Вказують автора, назву джерела, місто, видавництво, рік видання, том, частину, розділ, сторінки, або сторінку в мережі Інтернет. В списку зазначаються джерела, які були **дійсно** використані під час проходження практики і написання звіту. Це можуть бути нормативно-правові акти, веб-сторінки з інформацією про базу практики тощо. Посилання на підручники і навчальні

посібники можливі в п'ятому і шостому розділі Звіту (перелік показників для аналізу, формули для їх обчислення).

У **додатках розміщуються**: форми фінансової звітності, громіздкі таблиці допоміжного характеру, блок-схеми, документи з фінансової роботи, що допоможуть розкрити зміст розділів Звіту.

Максимальний розмір звіту з практики – **30-35 сторінок** без додатків. Усі сторінки мають бути пронумеровані. Нумерація починається з титульного листа (але номер на ньому не ставиться), арабськими цифрами у **правому верхньому куті** без крапки в кінці.

6 Оформлення звіту

Текст Звіту набирається на комп'ютері та розміщується на аркуші формату А4 через **1,5 міжрядкового інтервалу** (приблизно 30 рядків на сторінці), комп'ютерний шрифт – **Times New Roman 14**.

Текст необхідно друкувати, залишаючи **поля**: лівого – 25 мм, правого – 10 мм, верхнього і нижнього – 20 мм.

Скорочення слів, не допускається, за винятком загальновідомих абревіатур.

У тексті роботи потрібно виділяти **абзаци**, які пишуть з нового рядка з відступом від лівого краю тексту по **1,25 см**.

З нової сторінки пишеться ВСТУП, НАЗВИ РОЗДІЛІВ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ. Інтервал між назвою розділу і наступним текстом має бути два рядки. Назва розділу пишеться великими літерами (наприклад, 1 ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ РОБОТИ У ТОВ «А») по центру. Розділи нумерують арабськими цифрами (1, 2, 3) без крапки.

Слова ВСТУП, НАЗВИ РОЗДІЛІВ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ пишуться великими літерами.

Таблиця має бути наведена безпосередньо після тексту, у якому вона згадана вперше, або на наступній сторінці. На кожен таблицю повинно бути посилання в тексті із зазначенням її номера (наприклад: «В таблиці 6.1 представлено результати обчислення показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «А» за 2021-2023 рр.»). Таблиці нумеруються послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках), у межах розділу (6.1, 6.2...).

Кожна таблиця повинна мати назву, яку друкують з великої літери і розміщують над таблицею з абзацного відступу, після слова і номера таблиці. Перед відповідним заголовком таблиці розміщують надпис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка. Наприклад, «Таблиця 3.1 – Аналіз майна підприємства» (перша таблиця третього розділу).

Приклад оформлення таблиці наведено в **додатках В, Г**.

При переносі частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «Таблиця» і номер її вказують один раз зліва над першою частиною таблиці, над іншими

частинами пишуть слова «Продовження/Кінець таблиці» і вказують номер таблиці (розташовують справа над таблицею), наприклад: «Кінець таблиці 5.1». При цьому під головкою таблиці розміщується рядок з номерами граф, які переносяться на «Продовження». Нумерують їх арабськими цифрами.

Якщо показники таблиці мають єдину одиницю виміру, то її можна винести над таблицею, після коми у її назві (тис. грн). Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком та із великих – якщо вони є самостійними.

Цифри в графах повинні бути записані так, щоб розряди цифр збігалися (одиниці під одиницями, десятки під десятками, сотні тощо). Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк.

В текстовій частині таблиці повинні виділятися з двох сторін вільними рядками.

Рисунки – це графічне зображення у вигляді схем, графіків, які додатково пояснюють або доповнюють текст. Рисунки подаються безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На кожен рисунок має бути посилання в тексті із зазначенням його номера (наприклад: «на рисунку 1.2 зображено організаційну структуру управління ТОВ «А»»).

В текстовій частині ілюстрації мають бути виділені з двох сторін вільними рядками. Рисунки повинні мати найменування, номер і позначатися словом «Рисунок» та нумеруватися послідовно, в межах розділу, за винятком рисунків, поданих у додатках. Рисунки нумеруються арабськими цифрами (1.1, 1.2...). Номер має складатися з номера розділу і порядкового номера рисунку, між якими ставиться крапка. Наприклад: Рисунок 1.2 – Організаційна структура управління ТОВ «А» (другий рисунок першого розділу).

Приклад оформлення рисунку наведено в *додатку Д*.

Формула – це комбінація математичних знаків, яка застосовується для схематичного зображення розрахунку окремого показника. У формулі мають бути використані букви лише одного алфавіту (українського, російського, латинського тощо); не допускається використання букв різних алфавітів. Дужки у формулах застосовуються у відповідному порядку, спочатку – круглі, потім – фігурні, прямі, і нарешті – кутові.

Формули нумеруються в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правого краю аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (6.1) (перша формула шостого розділу).

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони дані у формулі. Перший рядок починається зі слова «де» без двокрапки, потім символ, риска і пояснення. Познаки, яким встановлюють визначення чи пояснення рекомендовано вирівнювати у вертикальному напрямку.

Формули розміщуються симетрично до тексту, посередині сторінки. Рівняння і формули потрібно виділяти з тексту вільними рядками.

Використані при написанні звіту **нормативні документи** повинні мати посилання на їх джерела у вигляді порядкового номеру, наведеного у списку

джерел посилання, взятого у квадратні дужки. Наприклад: Порядок подання фінансової звітності встановлено Постановою Кабінету Міністрів України №419 [12].

Додатки у звіті оформляються як продовження роботи. Кожен додаток слід наводити з нової сторінки. Розміщуються додатки у порядку появи посилань у тексті основної частини (наприклад, «Фрагмент статуту ТОВ «А» представлено в додатку А», «Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТОВ «А» на 31.12.20XX року наведено в додатку Б»).

7 Захист звіту з практики

Завершений та відповідно оформлений звіт про проходження практики разом з щоденником практики студент подає керівникові практики від кафедри фінансів, обліку і оподаткування ДУІТ для перевірки. Після отримання позитивного відгуку в зазначений кафедрою час студент з'являється на захист.

З метою забезпечення єдиних критеріїв і об'єктивності оцінок перевага в оцінці результатів проходження практики належить представнику від ДУІТ.

При оцінці звітів враховується зміст, повнота викладення матеріалу, оформлення роботи та відповіді студента при захисті звіту:

№	Найменування роботи	Кількість балів
1	Підготовка основної частини звіту (наявність та повнота висвітлених питань)	Перший розділ – 10 балів Другий розділ – 10 балів Третій розділ – 10 балів Четвертий розділ – 10 балів П'ятий розділ – 20 балів Шостий розділ – 20 балів Разом = до 80 балів
2	Наявність повного комплекту додатків до звіту	до 10 балів
3	Захист звіту з практики (повнота відповідей і володіння матеріалом)	до 10 балів

Максимальну кількість балів студент отримує за умов повного виконання програми практики і ґрунтовних відповідей на запитання під час захисту Звіту.

Звіт з практики та його захист оцінюються за наступною шкалою:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для практики
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
64-74	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним проходженням практики

8 Методичне забезпечення

З метою оптимізації процесу проходження практики студентам практикантам надається наступне методичне забезпечення:

1. Програма проходження практики.
2. Щоденник проходження практики.

Методичне забезпечення практики здійснюється керівниками практики. Проходження практики відрізняється від організації навчального процесу в університеті. Під час практики лекційний процес зводиться до мінімуму (оглядова лекція, індивідуальні бесіди). Основне для студента – набуття практичного досвіду на базі конкретного підприємства, аналіз та оцінка фінансового-господарської діяльності.

У цьому зв'язку кожен студент-практикант особисто, згідно завдань програми практики, знайомиться з різноманітною нормативною, плановою, фінансово-економічною та звітною документацією. На матеріалах підприємства вивчає методику і практику управління і планування роботи підприємства, знайомиться з типовими виробничими проблемами, що виникають при взаємовідносинах з іншими економічними суб'єктами, набуває практичних навичок управління підприємством, аналізу його фінансово-економічної діяльності, виявляє внутрішні резерви підвищення прибутковості і обґрунтовує необхідність їх впровадження у виробничий процес. Крім того, практиканти на прикладі конкретного підприємства знайомляться з організацією праці на підприємстві, вивчають організацію ресурсного забезпечення підприємства збуту виробленої продукції та надання послуг, аналізують конкретні ділові ситуації.

Студенти значний період часу працюють самостійно, в разі необхідності звертаються до керівника практики. Працюючи з документами, студент повинен робити систематизовані записи у спеціальному зошиті та щоденнику практики таким чином, щоб вони стали основою звіту з практики. При проходженні практики студент повинен працювати з максимальною плідністю, ефективно використовувати свій робочий час.

Рекомендована література

1. Азаренкова Г.М. Фінансові потоки в системі економічних відносин: монографія. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006. 328 с.
2. Банківська система. навч.посіб. / Л.І. Катан, Н.І.Демчук, В.Г. Бабенко-Левада, Т.О. Журавльова); за ред. І.М. Мазур. Дніпро: Пороги, 2017. 444 с.
3. Банківська система: підручник / О.М. Тридід, Б.В. Самородов, І.М. Вядрова та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т.С. Смовженко. Львів: «Новий Світ 2000», 2020. 536 с.
4. Бедринець М.Д., Сурженко А. В. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 352с.
5. Бедринець М.Д., Довгань Л.П. Фінанси підприємств. К.: Центр навчальної літератури, 2018. 292 с.
6. Білик М.Д., Павловські О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз. К.: КНЕУ, 2005. 592 с.
7. Благун І.Н., Воронкова Р.М., Бучок М.Л. Бюджетний менеджмент. К.: «Патерик», 2018. 242 с.
8. Бедринець М.Д., Довгань Л.П. Фінанси підприємств. К.: ЦУЛ, 2018. 292 с.
9. Біла О.Г, Юсипович О.І., Мединська Т.В. Фінанси підприємств. К.: Алерта, 2016. 186 с.
10. Богомолова Н.І., В.П. Гудкова, М.М. Андрієнко. Фінанси транспорту. К.: ДЕТУТ, 2011. 108 с.
11. Бюджетна система: тенденції розвитку / [В.М. Мазярчук та ін.]; під ред. В.М. Мазярчука. Київ: «ФОП Лопатіна О.О.», 2019. 384 с. URL: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/2019-07-08-budget_book.pdf.
12. Говорушко Т.А., Стецюк В.М., Толстенко О.Ю. Управління фінансовою діяльністю страхової компанії з метою забезпечення її ефективного розвитку. Монографія. К.: ЦУЛ, 2012. 168с.
13. Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
14. Кондратенко Н. О. Фінансовий аналіз: конспект лекцій для студентів бакалавріату усіх форм навчання спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування / Н. О. Кондратенко, К. О. Великих; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. Бекетова, 2020. 166 с. URL: https://eprints.kname.edu.ua/55385/1/2019%20%D0%BF%D0%B5%D1%87.184%D0%9B%20%D0%9A%D0%9B_%D0%A4%D0%B8%D0%BD%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7%201.03.pdf.
15. Косова Т.Д. Фінансовий аналіз. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2016. 440 с.
16. Кравченко О.О. Інвестиційний менеджмент: навч.-метод. посібник. К.: ДЕТУТ, 2010. 252 с.
17. Матвєєв В.В., Гаврилко Т.О., Гавриленко А.В. Інформаційні системи та технології у фінансах. К.: НАУ, 2015. 120 с.

18. Менеджмент: Підручник / С.Ю. Бірюченко, К.О. Бужимська, І.В. Бурачек та ін.; під заг. ред. Т.П. Остапчук. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка». Житомир: Вид-во «Рута», 2021. 856 с. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8068/1/%D0%9C%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%B4%D0%B6%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82.pdf>.
19. Орлюк О.П. Фінансова енциклопедія К.: Юрінком Інтер, 2008. 472 с.
20. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
21. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7.12.2000. № 2121. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
22. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#n2320>.
23. Соколова Е.О. Фінансовий менеджмент: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни для студентів економічних спеціальностей усіх форм навчання. К.: ДЕТУТ, 2015. 180 с.
24. Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності: Навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2012. 268 с.
25. Тютюнник Ю.М., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник С.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астроя», 2020. 434 с. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4ab737a8-da36-4b5c-b885-c4d35de2376e/content>.
26. Школьник І. О. Фінансовий аналіз. К.: ЦУЛ, 2016. 368 с.
27. Шубіна С., Швадченко В., Мірошник О. Фінансовий аналіз. К.: ЦУЛ, 2017. 296 с.

Інформаційні ресурси

1. Вся база «Законодавство України». Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a>
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: www.mof.gov.ua
3. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: www.tax.gov.ua/.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>.
6. Офіційний сайт Акціонерного товариства «Українська залізниця». URL: <https://www.uz.gov.ua/>.

Додаток А
Зразок оформлення титульної сторінки

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
Інститут управління, технологій та права
Факультет управління і технологій
Кафедра фінансів, обліку і оподаткування

ЗВІТ
про навчально-аналітичну практику

(назва підприємства проходження практики)

Виконав (ла): студент (ка) _____ групи
Спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»

_____ (прізвище, ім'я, по-батькові)

Перевірив: Керівник практики від
університету: _____
(вчене звання, ступінь, прізвище, ім'я, по-батькові)

« ____ » _____ 20__ р. Підпис _____

Додаток Б

Зразок оформлення змісту Звіту з практики, що проходить на підприємстві

ВСТУП.....	2
1 ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА-БАЗИ ПРАКТИКИ.....	3
2 ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ РОБОТИ НА ПІДПРИЄМСТВІ-БАЗІ ПРАКТИКИ.....	7
3 НЕОБОРОТНІ ТА ОБОРОТНІ АКТИВИ, ЇХ СТРУКТУРА ТА ДИНАМІКА...11	
4 СТРУКТУРА КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА-БАЗИ ПРАКТИКИ ТА ДИНАМІКА ЙОГО СКЛАДОВИХ.....	16
5 СКЛАД ТА ДИНАМІКА ДОХОДІВ, ВИТРАТ, СУКУПНОГО ДОХОДУ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА-БАЗИ ПРАКТИКИ.....	21
6 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА-БАЗИ ПРАКТИКИ.....	26
ВИСНОВКИ.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31
ДОДАТКИ.....	32

Зразок оформлення змісту Звіту з практики, що проходить в банківській установі

ВСТУП.....	2
1 ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА АТ «БАНК».....	3
2 СТРУКТУРА ОСНОВНИХ ПОСЛУГ АТ «БАНК» ТА ЇХ КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА.....	7
3 НЕОБОРОТНІ ТА ОБОРОТНІ АКТИВИ АТ «БАНК», ЇХ СТРУКТУРА ТА ДИНАМІКА.....	11
4 СТРУКТУРА ТА ДИНАМІКА КАПІТАЛУ ТА ФОНДІВ АТ «БАНК».....	16
5 АНАЛІЗ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «БАНК».....	21
6 АНАЛІЗ ДОТРИМАННЯ АТ «БАНК» ОBOB'ЯЗКОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ НОРМАТИВІВ.....	26
7 ВИСНОВКИ.....	30
8 СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31
ДОДАТКИ.....	32

ДОДАТОК В
Приклад оформлення таблиць

Таблиця 5.1 – Доходи, витрати, фінансові результати та рентабельність діяльності ТОВ «А» за 2021-2023 рр.

№ з/п	Показники	2021 рік	2022 рік	Відносне відхилення, %	2023 рік	Відносне відхилення, %
1	2	3	4	$5=(4-3)/3*100$	6	$7=(6-4)/4*100$
1	Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	36360	55932	53,8	35264	-37,0
2	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	26312	43318	64,6	31758	-26,7
3	Валовий прибуток, тис. грн.	10048	12614	25,5	3506	-72,2
4	Рентабельність поточних витрат, % (3/2*100)	38,2	29,1	-0,2	11,0	-62,2
5	Інші операційні доходи, тис. грн.	708	515	-27,3	13197	2462,5
6	Адміністративні витрати, тис. грн.	5664	4465	-21,2	3452	-22,7
7	Витрати на збут, тис. грн.	3090	7668	148,2	2141	-72,1
8	Інші операційні витрати, тис. грн.	964	2559	165,5	9582	274,4
9	Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	1038	-1563	-250,6	1528	197,8
10	Інші фінансові доходи, тис. грн.	4	8	100	0	-100
11	Інші доходи, тис. грн.	0	836	-	0	-100
12	Фінансові витрати, тис. грн.	57	0	-100	0	-100
13	Інші витрати, тис. грн.	91	0	-100	37	-
14	Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	894	-719	-180,4	1491	307,4

Якщо таблиця не вміщується на одній сторінці, робиться її розрив і перенесення на наступну сторінку в відповідним оформленням:

Кінець таблиці 5.1

1	2	3	4	5	6	7
15	Рентабельність реалізації, % (14/1*100)	2,5	-	-	4,2	-
16	Чистий прибуток, тис. грн.	557	-883	-258,5	1106	225,3
17	Рентабельність по підприємству, % (16/1*100)	1,5	-	-	3,1	-

Додаток Г

Таблиця 6.1 – Показники ліквідності та фінансової стійкості ТОВ «АБВ» за 2021-2023 рр.

№ з/п	Показник	Оптимальне значення	2021 рік	2022 рік	Абсолютне відхилення	2023 рік	Абсолютне відхилення
1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності						
2	Коефіцієнт поточної ліквідності						
3	Коефіцієнт покриття						
4	Коефіцієнт автономії						
5	...						
6	...						
7	...						

Додаток Д
Приклад оформлення рисунку

Рисунок 1.1 – Організаційна структура ТОВ «АБВ»